

Eemeli Salmelin'in päiväkirjan puhtaaksikirjoitus

Tiistai 12.3.1918

Töissä Juho Leppäsen kanssa. Mukana on Palomäen K. Honkonen. J. Torkko on suojeluskunnassa, ja sain kuulla, että Hoikkalan Eelis joutuu perjantaina lähtemään rintamalle. Hän kävi Sumiaisten toisessa syynissä. Ruokolahden Otto on täällä reservissä, hän oli ensimmäisessä syynissä Suolahdessa kello 9.45.

Keskiviikko 13.3.1918

Sokeria a 250 gr. henkeä kohden. Kävin potkurilla Ruolahdessa. Tulin 25 minuuttia. Kiroilin puoli kymmeneltä illalla.

Torstai 14.3.1918

Oli suoja. Töissä yksin (katon tein). Toinen syyni. (Asevelvollisuus kutsunta). Kävin kotona Hiljan kanssa. Isoväkiset ja raakit kävivät syynissä, joten loput vangittiin tehtaassa ja vietiin työväentalolle. K Tarvainen kävi syynissä.

Perjantai 15.3.1918

Kaunis ilma. Suolahdessa syyni. Tehdas ja saha seiso. Minut vangittiin klo 12.55. Meillä oli äiti, EH ym. Karl Lindström nuorempi tuli tupaan, oli myös H. Kauppi ja V. Ahonen. Työväen talolla oli 17 miestä. V. Nyholm, A Toivainen, HJ ja O Korpela, H ja K Riikonen, O Mäkinen jälestäpäin, U. Puttonen, H. Liimatainen, J. Kautto, T. Kuitunen, J. Kovanen, E. Nastonen, K. Ojanen, V. Kautto ym. A. Toivainen meni syyniin. Jälestäpäin tuli Sillman ym. Kävin kotona puoli seitsemältä illalla ilman vahtia. Hilja kävi siellä. Ales Ruosteisesta tuli sotamies it. reserviin. Lukkarisesta suutari. Kaksi kupoa olkia oli penkkien päällä. Onni K. ja Mäkinen kävivät Aholan kohdalla syyniin mennäkseen, mutta kääntyivät takaisin. Oli 24 miestä. Ensimmäinen vankipäivä. Kaksi kertaa syötiin.

Lauantai 16.3.1918

Kävi Ruokolahden Otto, joka oli vahdissa. Oli tutkinta, jota piti nimismies Skogman, poliisi Kauppi ja insinööri Unger. Toinen vankipäivä. Tuotiin J. Lehmonen lisää.

Sunnuntai 17.3.1918

Hilja toi kahvia vankipaikkaan aamulla kello seitsemän. Päivällä toivat kompuksella kahvia Ristonon, Lappalaisen mummu, Liisa Nastonen ja Hilja. Annettiin vahtimiehillekin. Kolmas vankipäivä.

Maanantai 18.3.1918

Uusia tuotiin. Voimistelimme rekissä. Tuotiin taas lisää miehiä vankilaan. Ales ja Kalle Blomberg, J. Koivunen ja K. Vacklin.

Tiistai 19.3.1918

Lähdettiin meitä vankeja kuljettamaan aamupäivällä klo 9.20 Suolahteen, siis marssittiin jalkaisin, eikä päästetty ketään kotona käymään. Hilja juoksi jäljessä asemalle tuomaan eväskoria. Hiljan äiti ja Tilda Sillman tulivat hevosella Suolahteen meidän vankilaan tuomaan ruokaa ja vaatteita. Marssiessamme Suolahteen kuulimme varmaan tykinjyskettä? Meidät vietiin esikuntaan, eikä ruokia annettu pois.

Minullakin oli mm. kaksi leipää ja 800 gr voita. Saattomiehenä oli Sarvelan pysäkiltä A. Tilander, Suolahden vankilan päällikkö yksinään. Hän sanoi: ”Minä vannon, jos yksikään yrittää karata askeleenkaan rivistä, niin minä ammun”, ja hän näytti pommia. ”Kun minä tämän heitän, niin puolet häviää teidän joukostanne”. Me sanoimme vaan, että emme me karkaa ja niin sitä tultiin neljä miestä rinnakkain, 36 miestä ja Tousapoika (Oskari Siistonen) tuli junassa, kun ei jaksanut kävellä.

Suolahden Työväentalo asunomme, jossa tuliaisiksi riisuttiin tupakit, kortit pois, aseet oli riisuttu ennen ja saattajallamme oli revolveri kummassakin kädessään. Neljä miestä lisää tuotiin, on 41. kello 9.15 illalla nukumme Urhon painimatoilla lattialla.

Keskiviikko 20.3.1918

lisäksi Lehmonen lähti Laukaaseen syyniin. Kaksi ylen pientä annosta eilen ja tänään ruokaa. Töitä teetettiin kaikilla nikkareilla, mm. kirves- ja lekan varsia ja sahan päitä, sekä kymmenen miestä lumen lapiomisessa valtion roomeilla ym. En ottanut osaa töihin. Lasit peitettiin ulkoa puoliväliin laudoilla.

Torstai 21.3.1918

Työssä olleet saivat kolme annosta ruokaa ja joutilaat kaksi. Kirjoitin Hiljalle, vankilanpäällikkö Tilander sensuuraa ne. Retkuilimme matolla. Vaatepaketit annettiin esikunnasta. Kolme Suolahden miestä vietiin Äänekoskelle ja kaksi tuotiin tilalle. Veijosesta pistouvattiin kahvit kaikille.

Perjantai 22.3.1918

Sain viimeisen tilin 77,15 (mm. puolet sota-avustusta 12 mk annettiin) 100 mk peruraha annettiin anteeksi ja housurahaa (11,25) ei otettu. Sain kupin kahvia ja limonaadipullon maitoa Aug. Koskiselta, Hulda hommasi. Puhuin Hiljan kanssa eilen ja tänään. Kalle Ojanen vietiin pois, minne? Tein kiepin renkaissa. (Viikko vankeutta 12.15)

Lauantai 23.3.1918

Hilja ja Aune K. kävivät T.T. aidan ulkopuolella. Hilja toi lettuja, maitoa ja voileipiä. Muutettiin Kukkulalle kello kolme iltapäivällä kaikkine kampeinemme. Tänään oikein sampluupäivä ”kyttäri” Tousapoika erittäin hommissa. Tuotiin viisi miestä mm. Aug. Moisio (toiskätinen), O. Pihlainen. Lauletaan kovasti. Kello 9 illalla Kukkulalle tultua oli 8 astetta lämpöistä, sitten kohosi 18 asteeseen.

Sunnuntai 24.3.1918

Pakkanen. Tilander otti ylös ammatin, ijän ja pidättämispäivän (minun 15.3.1918). Tuotiin kahdeksan miestä, nyt on 51 miestä. Olen nukkunna Hj. Korpelan ja H. Liimataisen välissä koko ajan.

Maanantai 25.3.1918

Kylmempi kortteeri kuin Työväentalo. Luin kirjan Katajainen kansani II osa, kirjoittanut Juhani Aho. Yksi vanha mies pääsi vapaaksi puheesta pidätettynä. Lindströmmen saattamana tuli 27 Äänekoskelaista (ym.) ja 14 suolahtelaista vietiin sinne. Tuotujen joukossa A. Väyrynen, K. Ruosteinen, J. Närhi, O. Parkkonen, H. Hyytiäinen, Uusitalo, M. Eerola, O. Poikonen ym. Kaksi lisää, yhteensä 65 miestä. Keittiö on täällä, syötiin ruokasalissa kahdessa joukkueessa. Vietiin Urhon painimatot reserviläisten kasarmiin, nukuimme olkien päällä iltahuudon jälkeen. Aamuyöstä kaksi astetta pakkasta.

Tiistai 26.3.1918

Luin "Uran aukaisijat" kirj. Kauppi-Heikki. Sain Aug. Koskiselta yhden limonadipullon maitoa (a 50).

Keskiviikko 27.3.1918

Toisia on työssä opistolla, toisia Rullatehtaan luona halonteossa, toisia nikkaroimassa, minä ingenting. Ruokolahden Otto ym. Äänekoskelaisia reserviläisiä harjoituksissa täällä Suolahdessa. Otto Humppi ja Tousapoika taistelivat leivästä. Leipäannos yhä pienenee, muuten on ruoka hyvää, mutta ylen vähän.

Torstai 28.3.1918

Menin koivuropsista tekemään halkoja Ville Kauton kanssa, oli 16 miestä. Äänekoskelta tuotiin 25, muualta yksi mies lisää. Nyt on 91 miestä. Uusilta miehiltä otettiin mm. kellot ja rahat pois.

Perjantai 29.3.1918

Pitkä perjantai. Oli yleinen tutkinto, vietiin rahat, kellot ym. Minulta kello ja tyhjä rahapussi ja sokeria 100 g, joka sapetti minua. Sutiparta löysi ne. Rahani (16 mk) laitoin syys-talvi-lakkiini. Käytiin Mäkisen saunassa 20 miestä lahden takana. Olin ensimmäisessä sakissa. Piilotettuja tupakkeja löytyi salista, mutta omistajia ei ilmaantunna, vaikka Tilander kovisti. Nukuin U. Kuneliuksen ja Eelis Hytösen välissä.

Lauantai 30.3.1918

Kaunis ilma. Hilja ja äiti kävivät, täällä työmaalla olin heidän puheillaan. Sain maitoa ja ruokaa ja olisivat tuoneet vaatteita, mutta ei laskettu Kukulalle. Mm. eräs vahti ampui varoituslaukauksen. Äiti lähti pois, mutta Hilja oli jäänyt vähäksi aikaa pulpattamaan. Lisättiin kahdella miehellä mm. Kornakaula Kauppinen.

Sunnuntai 31.3.1918

Pääsiäinen. Nousivat aikaseen hönkäilemään aamulla puoli kuudelta. Kalle ja Hugo Riikonen on numeroilla 1 ja 2. Minun numeroni on 17. Maaliskuun keskilämpö 4,52 astetta pakkasta. Minun kuukausipalkkani on 180,80 markkaa. Viime vuonna 145,05 markkaa. Hiljan kuukausipalkka 53,85 mk, viime vuonna 19,85 mk. Muuta: 100 mk syksyllinen ennakko anteeksi, housuraha maksamatta 11,25 mk, hyyri 6 mk, on yhteensä 351,90. Viime vuonna tuloja 164,90.

Huhtikuu (Vangin kuu 1918)

Maanantai 1.4.1918

Pääsiäismaanantai. Lähetin kelloni Ada Hyytiäisen mukana. Saa lähettää kellot ja rahat kotiin. Käytiin sakilla 92 miestä jäällä kävelemässä ja juoksemassa puoli kolmesta kolmeen. Vahdit olivat mukana, sekä Tilander. Rivi jaettu yhdeksän miehisiin joukkoihin. Ruokolahden Otto toi kotoa kaksi pannukakkua ja kirjeen. Hulda P-i oli ruuanlaitossa ja tuli jälestäpäin Vallin tytön kanssa, toi minulle "Pääsiäistä" kaksi piparkakkua. Kyllä se aika vaan menee. Jäntin Jussi mm. kaatunut taistelussa. Luntakin tuli.

Tiistai 2.4.1918

Kaunis ilma. En ollut työssä. Laitoin Hilja Koskisen mukana kirjeen kotiin.

Keskiviikko 3.4.1918

En työssä. Olet vietiin ulos, ne olivat muuttuneet pahnoiksi ja niistä tuli pölyä ja tomua ikäänkuin riihessä, sekä täitä, että täit kuletti niitä. Nukuin topatulla kaidesohvalla Otto Poikosen kanssa päät vastakkain.

Torstai 4.4.1918

Nousivat aikaseen, kun kovalla lattialla tuli kylmä. Olimme yhteensä 40 miestä eräällä pellolla tamppaamassa reserviläisille harjoituslaania. Iltajunassa tuli 15 kaatunutta.

Perjantai 5.4.1918

Ajelin puukolla partani. Ennätys klo 12.15, tulin kolme viikkoa olleeksi vankeudessa. Kaunis ilma, kotosalla olin. Eräs Onni Parantainen tuotiin sakkiiimme Jyväskylästä.

Lauantai 6.4.1918

Ruokolahden Otto toi kotoa viiden päivän lisäapuskan ja kirjeen Hiljalta. Kävin Pirttiahossa ja Partelaisessa. Tuotiin 12 lisää Äänekoskelta mm. Selim Pynnönen (resu) Kalle Lind ym. Nyt on 106 miestä. Ruokaa tänään kaikille kolme kertaa. Lähetin Hilja K. mukana Hiljalle kirjeen. Kirjava perhonen nähtiin.

Sunnuntai 7.4.1918

Otettiin kengät ylös. Kauniita ilmoja vaan. 16 miestä vietiin pois mm. Hannes Liimatainen, O. Sirkka, E. Nastonen, Sirtonen, Humppi ym. Äänekoskelle. Ei yhtään työssä tänään.

Maanantai 8.4.1918

Kävi kaksi Saksassa käynnyttä "jääkäriä". Toinen karjaisi: "Ylös! Kaikki miehet seisomaan" (Oli pedon ääni). Noustiin ylös, silmäilivät hetken ja lähtivät.

Tiistai 9.4.1918

Halon teossa Koskis-Lassin kanssa. Oli 65 miestä. Kahvit join Partelaisessa. Kirjeet lähetin U. Kuneliuksen muijan ja Hilja K. mukana Hiljalle. Poikiin tuli muotitauti, liippuuttivat puliksi tukkansa J. Viikin koneella.

Keskiviikko 10.4.1918

Join kahvit Partelaisessa. Uuno Puttosella meni raudan kappale kiilasta reiteen. O. Parantainen tuli vangiksi takaisin. Työssä 15 ropsia katkaisin. Tänään kaksi kertaa ohravelliä ja kerran lihasoppaa.

Torstai 11.4.1918

O. Parantainen vapautettiin, hän oli syynissä käynyt ja tullut vakituinen sotamies, mutta puheesta pidätetty. Toivo Kuitunen sai kahden päivän loman, kun hän muuttaa asuntonsa Äänekoskelta Ruohtiin. Työmaalla vahti (entinen laivan kapteeni) Suominen koveni kylässä käymisestä. Tilander tuli pottipään kanssa kovenemaan samasta, sekä tupakoinnista että akoista ja ruuasta. Tilander lupasi ampua akkoja ja miehiä. Löytyi pinojen solista useita tupakkalaatikoita, leivän palasia ym. Matti Kautto kävi kotonaan.

Perjantai 12.4.1918

Hilja kävi, mutta en nähnyt häntä. Kirjeen sain. Olin ilman lisäruokaa. Tilander kävi työmaalla ja ampui O. poikosen viereen kiväärillä ja sanoi: "Ei saa istua", josta pojat eivät olleet tietävinään. Eräs reserviläinen on saanut kaksi vuorokautta arestia huonosta vahdista ja on lehterillä. Toinen on vankina, kun ei lähde harjoituksiin. Mm. Kauttoja on Onni, Mooses, Jussi, Jalmari, Matti, ja Ville.

Lauantai 13.4.1918

Töissä vaan. Kävin vahdin luvalla hammasrohtoa kylässä hankkimassa, ei sentään pakottanutkaan. Kaunis ilma, lumet jotenkin kaikki tiet kurakolla. T. Klöf sai kahden päivän loman. Heta Sved haukkui Suomalalle visusti ja eräs toinen akka kauppasi Heikki Lehtoselle alusvaatteita ja sai annettua ne esikunnan luvalla puoli kuudelta illalla, jolla nauroimme, kun se kiikutti niitä käsissään. Näin kolme joutsenta. Västäräkki nähty.

Sunnuntai 14.4.1918

Tervasin pieksuni. Kuukausi tulee ensimmäisten kiiniottamisesta kello 10. Minun huomenna klo 12.15. Syöpäläisiä alkaa tulla. Kolme viikkoa oltuani ei ollut, 10 kaikkiaan. Jakauduimme seinille leikillä vaan, oli 36 äijä- ja 53 poikamiestä. Lomaa pyysin, en saanut.

Maanantai 15.4.1918

Kylmä yö. Jussi Koivunen ja T. Kovanen (Kaiskari) käyneet viime yönä kotonaan. Kylmä päivä. Klöf tuli, toi kotoa minulle 9 markkaa. Pyydettiin 9 omatalousvaraista syyniin, eivät lähtennä.

Tiistai 16.4.1918

Öisiä pakkasia. Tänään aamuin illoin keitikäsuperut ja soosi, päiväksi ohrajauhovelli, leipäannos on 25 grammaa kerrassa, silakoita annetaan joka kerta yksi tai kaksi kappaletta. Voita 10 grammaa vellin kanssa, joskus perusoppa, jossa on niukasti lihaa, lientä enimmäkseen. Ja jos loppumaan rupeaa, lisätään vedellä ja siinäpä ne lajit sitten onkin.

Keskiviikko 17.4.1918

Kotona käyneitä viime yönä K. Ruosteinen, V. Oksanen, O. Poikonen, K. Koskinen, O. Mäkinen, H. Hyytiäinen ja K. Vaklin lauantaita vasten. L. Sinervä viime yönä. Nyt oli 41, eilen 45 ja sen edellisenä päivänä 50 miestä halonteossa. Kerran oli 65. Lähetin Hiljalle kirjeen Pohjan-valon rouvan mukana. Mäkisen saunassa käytiin, oli löylyä ja vettä.

Torstai 18.4.1918

En töissä. Aakkosjärjestyksessä 37 miestä, en tullut. O. ja M. Kautto ja Hugo R. kävivät kotonaan. Viime yönä luin kirjan "Salaperäinen ovi", kirjoittanut Louis Stevenson. Tuli uusia reserviläisiä harjoituksiin mm. Tatu Väyrynen, Eevert Kautto ja Lauri Koivunen. Näiden edellisissä oli mm. Jussi Pellinen. Kotonaan viimeyönä mm. U. Puttonen, Manninen ja Uusitalo. Nukuin päivällä puolitoista tuntia. Lähdin V. Kauton ja Onni Parkkosen kanssa Kukulalta 8.45. Kotiin tulin 10.55. Tuntui niin oudolta laskeutua ensi jälle, mutta sitten niin vapaalle. Jäällä kiersimme Ääneniemen taite nuottakotain vierite talvitien rantaan ja hautuumaan alapuolitse kotiin minä ja Onni, Ville omia reittejään. Kotona Hilja keitti kahvia, maitoperuja ja söin ylen julmasti. Pois lähdimme puoli neljältä aamulla. Näin mm. parturin tiellä! Meitä ei huomannut kukaan. Kotona J. ja T. ja Hilja.

Perjantai 19.4.1918

Vahingonlaukaus päävahdissa tuli läpi laipion lehterille aivan Jussi Rossin vieritse kattoon. Hän istui lehterillä. Eilen liippasi J. Viikki tukkani puolitukaksi koneella. Nukuin päivällä kolme tuntia. Työssä en ollut, jalkoja väsytti. A. Kauppinen pääsi omaan kotiinsa "pakkotöihin". Hän oli pidätettynä viinan keitosta. Jyväskylästä tuotiin 10 miestä Leppälahdesta, nyt on 99. Söin kovasti ja olin täyteliäs pitkästä ajasta. Viisi viikkoa olen ollut kello 12.15. Virtanen päivystäjä.

Lauantai 20.4.1918

Viime yönä kotonaan mm. Hugo Sved, S. Pynnönen, T. Kuitunen ja Herman Paananen. Halon teossa eilen 35, nyt vain 31, en ollut työssä. K. Kovanen tuotiin Jyväskylästä. On 100 miestä ja 9 pois vieraspitäjäläistä, on nyt 97 ja 2 syynissä käynyttä, joten jäi 95.

Sunnuntai 21.4.1918

Annettiin numerolaput, minun numeroni 71. Matti Kauttoa ei ollut. Sen johdosta pidettiin yleinen kysely. Yksi mies lisää tuotiin. M. Kautto tämän päivän ja viime yön oli pois.

Maanantai 22.4.1918

M. Kautto tuli vartijoiden huomaamatta kello 5.45. M. Kautto vietiin Jyväskylään. Jussi Kautto illalla lähti, nyt tuli Jyväskylästä. Hän oli B. Kulvikin kunnianloukkausjutussa todistajana. Halkotöissä olin V. Oksasen ym. kanssa. Rintamalle vietiin pirusti reserviläisiä mm. Äänekoskelaisia vakituksia. Täällä Kukulalla käy toisinaan tavaton rohina ja hälinä. Mm nyt kello puoli seitsemältä ja aina silloin kun on lasista jotain katsomista. Toiset huutaa elkää menkö toiseen laitaan, tämä laiva kaatuu. Töissä oli: haloilla 30, sannaan levityksessä maantiellä 24, lipeäkaloja lastaamassa 10. Meitä lähetetään pohjosiin junalla 7 nikkaria, 4 laivamiestä ja 2 verikoira. On 95 miestä ja ne yöt rykiä kaakattavat kuin kanatarhassa kotkotetaan. Viime yönä oli ensimmäisen ja viimeisen kerran laskiastia. Se piti yöllä kummaa lorinaa ja täytyi niin, että meni lattialle vaikka oli vähänlätänen saavi. Siinä sitä aamulla junkaa jauhettiin, kuka sen pihalle vie.

Tiistai 23.4.1918

Luin kirjan "Uudisasukkaat Kanadassa", kirjoittanut kapt. Marryat. Lähetin Närhiskän mukana Hiljalle kirjeen ja häneltä sain kirjeen T. Riikosen mukana. Töissä olin, 33 miestä. Hyvä täintappu ilma ja kyllä ne pojat muistaakin raaputtaa pinolla.

Keskiviikko 24.4.1918

Kottarainen näkyi, ylen lämmintä. Ensimmäiset auringonkylvyt otin tänään. Pienemmän sortin tulipalo oli eräässä kopissa jota meidänkin piti sammutta, mutta emme ehtineet kun se paloi poroksi Kukulalla lähellä rannassa. Laskettiin E. Apaala ja H. Rautiainen (suojeluskuntalaisten takuulla Taloon miesten töihin) vapaaksi. Yksi kupillinen velliä päivällä vaan ja siitä kävi porina. 52 halkomiestä töissä.

Torstai 25.4.1918

Kaunis ilma. Yskä on ollut minussa täällä, viime viikolla tuntuvasti ja yleensä kaikissa. Halon teossa sahasin V. Oksasen kanssa 11 ropsia poikki. J. Viikki halkoi. 48 halkomiestä ja kullakin tuotetaan yksi halko laivarannasta Kukulalle. 25 miestä on ollut santatöissä. Kaikki saavat kolmesti ruokaa. Valkeinen (vankilan päällikkö) huusi ovelta: "Emil Salmelin, pian päällesi, pääset kotiin". En tahtonut oikein ymmärtää, mutta arvasin ja sanoin: "Onko se totta". Vakeinen sanoi että on se. Silloin paltto päälleni ja kokosin viltin, tyynyn

ja korin ja toin V. Kauton paketin sekä pari kirjettä. Pojat olivat uteliaina ympärillä ja sanoivat: "Ruokolahteen". Tuli niin kiire, etten joutanut syömään, vaikka pöytä oli katettu, kun Äänekosken junan lähtöön oli 10 minuuttia. Tampuorissa oli kuten arvasin Ruokolahden Otto, jonka kanssa tulin suorinta tietä junalle. Ja niin tultiin Äänekoskelle. Junalla oli Tilta ja Janne sekä Konsta ym. paljon. Tervehdin Jänttiä. Junassa rahaa a 1,50. 4,50 meni. Kukulalle jäi 92 miestä. Kun olivat kotona kuulleet, että ehdoilla saa vapauden, olivat heti toimineet. Nimittäin Janne otti esikunnasta tietoja ja sitten meni Ruokolahteen ja siellä olivat heti suostunna ja Otto junalla Suolahteen. Hommasi puolessa tunnissa minut pois. Menee 2 mk päivässä suojeluskunnalle. Tuntuu sentään paljon paremmalle olla nyt kuin aina piikkiniekkain ympäröimänä. Kotona söin Oton kanssa ja olimme yötä meillä ja kävi Äiti, Eelis, K.S. ja Aune. Vankeutta 6 viikkoa 15.3.-25.4.

Perjantai 26.4.1918

Jannen puolla joimme kahvit ja sitten läksin Oton kanssa Ruokolahteen. Siellä oli täti, Silja, Martta, Antti sekä Ales Penttinen, Armas Pajunen, Aino Nieminen ja Matti Kankainen (Niukkalainen) oli taksissa. Lähdin klo 9 tekemään seiväsitaa Matti Kankaisen kanssa ensi kerran eläissäni. (seivästin) Hyvälle tuntuu äkistään olla paksun leivän ääressä. Saunassa oli ja ylen kovassa löylyssä. Kurkia näin 26.

Lauantai 27.4.1918

Aian teossa Oton kanssa. Nuoresta kalasta, säristä ja ahvenista melkein joka päivä keitto. Illalla saunassa. Kotia tulin illalla leipäpala ja piimää eväänä.

Sunnuntai 28.4.1918

Ruokolahden Otto tuli, olin hänen kanssaan kirkossa. Naisia ja vanhoja ukkoja oli siellä. Äidin väki melkein koko päivän meillä.

Maanantai 29.4.1918

Tulin Ruokolahteen viiden jälkeen, aika 36 minuuttia. Meinasimme mennä järven taa, mutta jään huonouden takia aian teossa Oton kanssa.

Tiistai 30.4.1918

Otto ja pojat kävivät järven takana vihdan haussa. A. ja Saima kävivät Ruokolahdessa. Hilja oli yötä. Harjun takana käydään ruumenen teossa usein, kun ovat särkeneet (renki ja piika) Ruokolahden myllyn. Aian teossa. Otto meni vahtivuorolle. Nukuin Hiljan kanssa Siljan kammarissa. Hyyriraha Jannelta ja T. 6 mk. En voinu laskea keskilämpöä, kun en saanut ottaa ylös lämpöjä, mutta on noin 2 astetta. Hiljan kuukausipalkka 50,35 (viime vuonna 43,75) Tuloja nyt 50,35 (viime vuonna 167,80). Olin vankeudessa koko kuukauden joten vuokratrahaa voi laskea ??

Toukokuu 1918

Keskiviikko 1.5.1918

Vapunpäivä. Ei ennen tämän sortin vappua. Aian teossa. Hilja lähti pois, sai 2 kg ruisjauhoja a 2 mk. Lumi melkein kaikki pois, täpliä vaan. Hyvä pouta ja jäät huonot. Ei mitään juhlia.

Torstai 2.5.1918

Aian teossa, Ales Parkkonen seivästi. Kahvia 6-9 kuppia päivässä. Otto tuli vankien vahdista pois, kaksi vuorokautta kerrallaan. Saunassa taas. Vielä kulki ruohtalaisia jään yli.

Perjantai 3.5.1918

Kuivaa poutaa. Tänään seitsemän viikkoa pidätetynä, viikon pois Suolahdesta. Pohjoistuulta, saunassa olin, kävin kotona myös äidin luona. Hän on huonona keuhkokuumeessa. Siellä sain ensikerran maistaa petturieskaa, jota on täytyynä heidän syödä niin kuin monen muun hollin aikaa. Otto hankki minulle 2 kg ruisjauhoja.

Lauantai 4.5.1918

Tulin Ruokolahteen, aika 33minuuttia, ennätys kävelyllä. Aian teossa. Ruokolahti tyyni ja sula sekä ylen kaunis. Saunassa kävin.

Sunnuntai 5.5.1918

Menin kotiin Oton kanssa ja pois tulin E. kanssa Ruokolahteen. Luin kirjan "Elefantin kesyttäjä" ym. kertomuksia.

Maanantai 6.5.1918

Otto teki kauraa, minä aita sekä aiaksien särkyä Ales Parkkosen kanssa. Saunassa taas. (Rauha Suomessa)

Tiistai 7.5.1918

Aian teossa.

Keskiviikko 8.5.1918

Aian teossa, tuli valmiiksi noin 400 metriä pitkältä riihen nurkasta Satalansuon takapuolelta (pellon aita) Iltapäivällä tarkastimme kotiraja-aiat Aholan rajalle asti. Saunassa olin, lähdin kotia. Evästä mm. vasikan kypälä, maitoa, voita ja leipää. Kävin äidin kotona, hän oli paranemaan päin ja hän kertoi meille merkillisen unensa.

Torstai 9.5.1918

Helatorstai. Työväen urheilulehtiä luin sängyssä loikoen. Niitä oli tullut postissa mm. 22 maaliskuuta painettu, viimeinen Helsingissä. Tulin Ruokolahteen illalla klo 7. Kyllyllä varsa.

Perjantai 10.5.1918

Vanhalla paikalla ojankaivussa (ensi kerran eläissäni pellonojalla) Ales Parkkosen kanssa. Otto ja Ales olivat sotilas kyydissä Äänekoskella. 8 viikkoa vankeutta, 2 viikkoa Ruokolahdessa. Kaikki pidätetyt laskettiin irti Äänekoskella ja ynnä muualla. Ruotin pojat tuli puoli yhdeksältä illalla. Suolahdessa laskettiin yksin erin, mutta Koskella yhtä aikaa ja siellä oli kaikkiaan yli 150. Järvet lainehtii.

Lauantai 1.5.1918

Ruokolahden Otto kävi Äänekosken esikunnassa ja oli minua käsketty sinne. Tulin Ruokolahdesta pois kolmen aikaan iltpäivällä. Kävin Tatu Väyrysen luona saamassa rahaa August Kivelän, Erland P. ja Jussi

Rantasen kanssa. Ne lie ollut syksyllä jääneitä työttömyysrahoja 945 mk. Kävin esikunnassa, oli siellä Paloniemen pehtoori. Näin useita naurusuu pidätettyjä vapautettuja. J. Ylönen oli esikuntaan kielinnä minun ja Oton päälle minun kotona käynneistä, mutta siellä ei otettu kuuloon sitä. Kävin äidin luona Hiljan kanssa. Tuntuu hausalle hengittää vapaata ilmaa, hyvälle paremmin.